HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בני חורין. שיהו העדים בני חורין ובני ברית: **עבד אין לו יפה.** לתמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) הכל מודים בעבד שאין לו יחם כלכתיב[ג] עם הממור עם הלומין לחמור: **נכרי יש לו יפה.** כדמפרש התם לכתיב[ד] מדרימון[ה] בן טברימון[ו] בן חזלא: עבד כנעני שייך במלות שהנשים מייפות בהן דגמר לה מ[ז]שה[ח]: **לפניהם.** כולן בכלל: **קמייפת.** מיהו מן משה כי יעשו דמשתעי בקרבן: **משה הוא דאמר עלה.** לתיקוני כלים לענין כפרה: **כי היכי דתיקון לה חיוטא.** דמי לא הוי כגלל דיינין הוי פרשי תגרי מינה: **אין דבר מצוי.** משום בעל השור קופר ליורדים משום דבטליה ממלות: **ממונא.** דין הוא שישלמנו ואינו קנס ונפקא מינה לאי מודה מקמי דאתו סהדי לא משלם קנס: מיפטר: **לאו בחזקת שימור קיימי.** ברגילין בנגיחה ונריכין שמירה: **בשלומין.** משמע דשיעין מפקדי ממון בשלומין שזה משלם משלם וזה מפקיד משלם: **דשייך ניזק בשלומין.** כלומר מפקיד ממה שהיה לחוי לו דבעי למשקל כוליה זוזי פעם בשורו שלא שמרו: **בשלומין אינשי.** בתמיה דמשמע שמפקיד מדינו: **לפחת נבילה.** לכל פחת נבילה דניזק הוא והיינו לשייך ניזק בשלומין שאפילו אותו קנס שזיכתה לו תורה אינו נוטל כולו: **הא פגע ליה ריפא.** מצטי בשלומי מזק ונקטי עלה בשלומי מזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה ומתרינן לה בגרכא שלא לפחת נבילה: **מגופו.** ומה אינו חוב אלי מזק מפקיד הניזק לכתיב (שמות כא) ושלח את בקפו: **מן העלייה.** מה אינו חוב בגוף כל המזק נוטל נכסים מביתו: **ומה אינה.** לקנסא: **ליכני נמי הא.** שאלי מזקו של מה קנס ואינו משלם ע"פ עצמו ומועד הוי ממון ומשלם ע"פ עצמו: **אלי כופר.** מועד שמעית את המלם משלם כופר ליורדים ומה אפילו אלי כופר לא משלם: **רבי יוסי הגלילי היא דאמר.** בפרק שור שנגח את הפרה[מ] (לקמן דף מב.) תם[נ] משלם אלי כופר וליכא למיזרק לאי משום דאמר משלם אלי כופר ומה אי משום דאמר משלם אלי מזק ומועד מזק שלם וכופר בכלל: ממית

בני חורין ובני ברית בני חורין א**למעוטי עבדים בני ברית למעוטי** ב**עובדי כוכבים וצריכא דאי אשמעינן עבד משום דאין לו יחם אבל נכרי דיש לו יחם אימא לא ואי אשמעינן נכרי משום דלא שייך במצות אבל עבד דשייך במצות אימא לא צריכא: והנשים בכלל הנזק: מנהני מילי** ג**אמר רב יהודה אמר רב** וכן **תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא** ד**איש או אשה כי יעשו מכל חטאת** (ש) ה**השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דבי רבי אלעזר תנא** ו**ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה דבי חזקיה ורבי יוסי הגלילי תנא אמר קרא** ז**והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה** ח**וצריכי דאי אשמעינן קמייתא התם הוא דחם רחמנא עלה כי היכי דתהוי לה כפרה אבל דינין איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמעינן דינין כי היכי דתיהוי לה חיותא אבל כפרה איש דבר מצוה אין אשה דלאו בת מצוה לא ואי אשמעינן הני תרתי הכא משום כפרה והכא משום חיותא אבל לענין קטלא איש דבר מצוה** ט**לשלם כופר אשה לא ואי אשמעינן כופר משום דאיכא איבוד נשמה אבל הני תרתי דליכא איבוד נשמה אימא לא צריכא: הניזק והמזיק בתשלומין:** י**אתמר פלגא נזקא רב פפא אמר ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר** יא**קנסא רב פפא אמר ממונא קסבר** יב**סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה ורחמנא הוא דחם עליה דאכתי לא אייעד תוריה רב הונא בריה דרב יהושע אמר** יג**קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה תנן הניזק והמזיק בתשלומין בשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא היינו דשייך ניזק בתשלומין אלא למ"ד פלגא נזקא קנסא השתא דלאו דידיה שקיל בתשלומין איתיה לא נצרכא** יד**אלא לפחת נבילה פחת נבילה הא תנא ליה רישא** טו**תשלומי נזק מלמד שהבעלים ממטפלין בנבילה חדא בתם וחדא במועד וצריכא דאי אשמעינן תם משום דאכתי לא אייעד אבל מועד אימא לא ואי אשמעינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא** טז**ת"ש** יז**מה בין תם למועד** יח**שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה ואם איתא ליתני נמי הא** יט**תם אינו משלם ע"פ עצמו מועד משלם ע"פ עצמו** כ**תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר** כא**שייר חצי כופר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא מני** כב**רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר ת"ש**

השוה הכתוב אשה לאיש. היינו דוקא היכא דאפשר נגמרה גמרה מיתות (סנהדרין סו.) מיהו כי יקלל אין לי אלא מים אשה מניין ת"ל לקמן בשור שנגח מרבעה וחמשה (דף מד: ושם ד"ה שור השלשה) לחמר שור שור שנגח להניא שור השלשה גבי שור שהמית ממאי מיקטרינן רבוי הא התם לא כתיב מים ותע"ג דכתיב גם בעליו יומת מינו אלא לחן לחן זכר בעלמא ומומר ר"ת ב) [דמקשינן] התם נגיחה למיתה ונגיחה לנזקין והוה ילפינן מנזקין דכתיב בהו (שמות כא) מים כי יגוף שור מים למעוטי אשה מי לחו

רבוי דקרא:

אשר תשים לפניהם השוה הכתוב **אשה לאיש.** תימה הא לפניהם לא מיירי אלא בכשרים לדון דכן דרשינן בפרק בתרא דגיטין (דף פח: ושם) לפניהם ולא לפני הליטוות ואפה פסולה לדון דתנן בפרק בא סימן (נדה דף מט: ושם) כל הכשר לדון כשר להעיד ואפה פסולה להעיד כדאמרינן בחוגל (לקמן דף פח.) ובפרק שבועת העדות (שבועות דף ג.) ו"ל דהתיא דפרק בא סימן (נדה ד' מט:) בתים מיירי כלומר כל מים הכשר לדון כשר להעיד ומדכתיב (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל בדבורה מין להניח רחים דאפה כשירה לדון דשמא היו מקבלין אותה עליהם מפוס שכינה ות"ת בגיטין (ד' פח:) דרשינן לפניהם למעוטי הליטוות והכי דרשינן לרבות אפה ו"ל דאפה ממעט מפוס לפניהם קפי מילתים דכתיב בפרשה ות"ת בלח לפניהם תיפוק ליה דבעינן מומחים מילתים ים לומר לפניהם מיקטרינן לכל דבר עישוי וכפייה אף על פי שאינו דין דבעי מומחין וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין (דף ז:) דדריש מאשר תשים אלו כלי הדיינין ע): **והמית איש או אשה.** תימה דקרא קמא כי יגח שור את איש או את אשה ה"ל הכא לאתויי דמקרא דוהמית איש או אשה דרשינן בשור שנגח מרבעה וחמשה (לקמן דף מב:) מה איש מזקין ליורדין כו' והכי ליתא התם אימא לא צריכא ת"ש כמה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העליה. ואם איתא דפלגא נזקא קנסא ליתני נמי הא תם אינו משלם על פי עצמו, דהא לדברי הכל היכא דליכא שהדי ומודה בקנס, פטור. ופרקי', תנא ושייר. ומאי שייר דהאי שייר. שייר חצי כופר, דתנן שור שנגח את האדם ומת, מועד משלם כופר ותם פטור מן הכופר. אי משום הא לאו שיורא היא, הא דתנינן לקמן מה בין תם למועד כו'. ר' יוסי הגלילי היא דסבר תם משלם חצי כופר.

לכל מיתות. כלומר שחייבין עליהם מיתה מו כופר כמו על המים דכתיב מיירי קרא דומיא מים מו אפה וכשמוך נמי קאמר משום מיבוד נשמה תם רחמנא עלה ולא מיירי באפה שהמיתה שתחייב כמו מים: **משום בפרה תם רחמנא עלה.** ות"ת אפ לא הוקשו לענין עונשין כלל כ"ש דהוה תם עלה טפי שלא היה בה עונש ולא היתה לריכה כפרה כלל וי"ל דלתטרין קרא לעונשים הכתובים בהדיא בנשים כגון ערויות שיש להן כפרה:

לא נצרכא אלא לפחת נבילה. מע"ג דשקיל ולאו דידיה מ"מ כיון דזכייה ליה רחמנא אלי מזק חשבינן ליה לחיותיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא אלי ל"ל למזיק קרנא דתורך קבירא ליה כדפי' לעיל [ד: ד"ה לא נצרכא]: **או משום חצי כופר לאו שיורא הוא.** פי' לרבקי למ"ד פלגא נזקא ממונא מאי שייר להאי שייר דלא שייר אלא חצי כופר דהא מני ר' יוסי הגלילי היא ולא שייר כלום דכה"ג אינה פרק שלשה מינין (גיר דף נח:) ובפרק הכלל (סוכה דף נד:): **הא** מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. והא למועד משלם כופר שלם ותם אלי כופר לאו שיורא הוא דתנא תם משלם אלי מזק ומועד משלם ג' כופר ואלי מזק ומועד מזק שלם ואלי כופר לאו שיורא הוא ליתני למועד משלם כופר אף כשהשור נסקילה ותם כשהוא נסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהתניא לעיל אין בין ויפלם

מסורת הש"ס

ג) פסחים מג. סוכה כח. יבמות פד: קדושין לה. תמורה ב: נדה מח:, ד) כתובות מא. ג. שבועות לג.], ה) [לקמן מה:], ד) [לקמן לד.], ה) [לעיל י:, לקמן נג:], ו) [לקמן טו:], ז) [סוכה נד. וש"נ], ח) [לקמן כו. מח:], ט) [כתובות כב], י) [ל"ל החל], כ) [ל"ל מזיק], ל) [מגיגה ד.], מ) ל"ל שור שנגח ד' וה'. מל"ג, נ) כוותה מדלמד התם נקי מדמי וולדות, ס) ג"ל דלמקיון. ר"מ, ע) [עי' תוספות שבועות כט: ד"ה שבועות. ותוספות יבמות מה: ד"ה מי וגיטין פח: ד"ה וגלח ודלה ב. ד"ה כל הכסרן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכל מקום האדם השוה: (ב) שם דכר מלוה משלם כופר:

גליון הש"ם

גמ' וצריכי. עי' תוספות מהריט"ל מ"ק סימן כג ד"ה: שם התם שוורים לאו בחזקת שימור. עי' לקמן דף מה ע"ב תוד"ה בחזקת שימור: שם קנסא קסבר התם. עי' לקמן דף כל ע"ב תום' ד"ה אי וכו' ובפרק החליל. ועי"ש ובתום' ד"ה מי משום וע"ש:

רבינו חננאל

בני חורין, למעוטי עבדים. בני ברית, למעוטי גוים. הנזק. מנהני מילי, ופשטינן דמאוריית' השוה הכתו' אשה לאיש לכל ענושין שבתורה ולכל דינין שבתורה ולכל מיתות שבתורה. וצריכין כו'. **והניזק והמזיק בתשלומין.** איתמ' רב פפא אמ' פלגו ניזקא ממונא, סתם שוורים לאו בחזקת (שומר) קיימי. פי' לאו בחזקת שמורין אלא צריכין שומר לשמרם, וכיון שלא שמרם יש מן הדין לשלם מה שהזיק. ורחמ' חס עליה דאכתי לא אייעד תוריה. רב הונא בריה דרב יהושע אמ' פלגו ניזקא קנסא סתם שוורים בחזקת (שומר) [שמור] קיימי, כשמורין הן, אינם צריכים שומר לשמרם כי תרבות, ולא הזהירה התורה לשמור אלא המועד שנ' בו ולא ישמרנו בעליו. ובדין דלא לישלם כלל, ורחמ' קנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה. **תנן הניזק והמזיק בתשלומין.** קשיא למאן דאמ' קנסא הלא הוא אמ' קנסא קנס רחמ' המזיק למיהב פלגו ניזקא לניזק דמידינא לא מיחייב מידי, והיאך תנן כי המזיק גם הניזק משלם, השתא דלאו דידיה שקיל, בתשלומין איתא. ופריק כי קתני דניזק איתיה בתשלומין, בפחת נבילה. פי' כגון שנגח שור ששוה מאתים לשור שוה מאתים והנבלה יפה ק' זוז נמצא הנזק ק' זוז שחייב המזיק לשלם לניזק נ' זוז,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:
במדבר ה ו
2. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:
שמות כא א
3. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יַשְׁמִרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת:
שמות כא כט

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל (המשך)

וזהו האמור ומכרו את השור החי וחצו את כספו. שלמת, כלומ' הנזק שהזיק החי במת. ואם היתה הנבילה שוה בשעת נגיחתו לה ק' זוז ועכשיו בשעת התשלומין שוה פ' זוז הנה פחתה הנבלה כ' זוז זו הפחיתה על הניזק היא, וזהו ששנינו הניזק איתיה בתשלומין. ואקשי' פחת נבילה תנינא תשלומי נזק מלמד שבעלים מטפלין בנבלה. ופרק', חדא בתם וחדא במועד. וצריכא כו'. ת"ש מה בין תם למועד, אלא שתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העליה. ואם איתא דפלגו ניזקא קנסא ליתני נמי הא תם אינו משלם על פי עצמו, דהא לדברי הכל היכא דליכא שהדי ומודה בקנס, פטור. ופרקי', תנא ושייר. ומאי שייר דהאי שייר. שייר חצי כופר, דתנן שור שנגח את האדם ומת, מועד משלם כופר ותם פטור מן הכופר. אי משום הא לאו שיורא היא, הא דתנינן לקמן מה בין תם למועד כו'. ר' יוסי הגלילי היא דסבר תם משלם חצי כופר.

עין משפט נר מצוה

קנב א ב מיי' פ"ח מהלכות נזקי ממון הלכה יג ועיין בהשגות ובמ"מ שמג עמין מז טוש"ע חו"מ סימן תח סעיף ג:

קנג ג מיי' פ"ב מהל' שכירות הלכה ו ומיי' פ"ח מהלכות גניבה ה"ל"ו ופ' ו מהל' חיובי כיפה הלכה ה שמג עמין מז טוש"ע חו"מ סימן תג סעיף ב:

קנד ד מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הל' ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ט שמג עמין מז טוש"ע חו"מ סימן ג סעיף ג:

קנה ה מיי' פ"ו מהל' נזקי ממון הלכה ח שמג עמין מז שם טוש"ע חו"מ סימן תג סעיף ב:

קנו ו מיי' שם פ"ג הלכה ז שמג שם טוש"ע חו"מ סימן שפט סעיף ט:

קנז ז מיי' שם פ"ג הלכה ח ופ"ג מהלכות גניבה הלכה ז:

קנח ח מיי' פ"י מהל' נזקי ממון הלכה ג שמג עמין מז: